

МЕЙОТИЧНІ ТРОПИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ РАКУРСУ ТА АСПЕКТУ БАЧЕННЯ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

У статті розглядаються стилістичні та прагматичні особливості використання мейозису в прозових творах Ділана Томаса. Відзначається, що мейотичні тропи відображають не лише позицію спостерігача, ракурс бачення, але й аспект – емоційний, психологічний стан оповідача.

Дослідження тропів у художніх текстах залишається актуальним у наш час. Тропи є елементами творчого мислення, вони відображають національну та індивідуальну картину світу, образне авторське бачення. Класифікація тропів у роботах Ю.М. Скрєбнева, О.М. Мороховського [1; 2] включає розподіл цих виразових засобів на дві групи – тропи кількості та тропи якості. Тропи кількості характеризуються як тропи, що базуються на зіставленні двох різнорідних предметів (явищ) або їх властивостей із загальною для них кількісною ознакою [1: 122]. До кількісних тропів належать гіпербола і мейозис.

У роботах вітчизняних і зарубіжних лінгвістів мейозис вивчається значно менше, ніж гіпербола. У відомому дослідженні стилістики англійської мови І.В. Арнольд [3] мейозис взагалі не згадується, а в роботах британських і американських учених використовується синонімічний термін *understatement* [4]. Мейозис являє собою логічну та психологічну протилежність гіперболі, його сутність полягає у применшенні справжніх властивостей об'єкта [1: 122], що підвищує експресивність висловлювання.

Метою нашого дослідження є виявлення стилістичних особливостей та прагматичного аспекту використання мейотичних тропів у художньому тексті. Матеріалом є оповідання видатного британського поета і прозаїка Ділана Томаса, творчість якого відзначається оригінальною образністю.

Мейотичні тропи в оповіданнях Томаса включають применшення розмірів природних об'єктів або їх зміни у бік зменшення: *the hundred trees dwindling to a stalk; the trees round the farmhouse were firesticks* ("A Prospect of the Sea"). Серед об'єктів мейотичних тропів найбільшу кількість (65%) складають природні явища: trees, valley, hill, river. Перенесення мейотичних ознак відбувається у рамках однієї понятійної сфери – "Природа".

Як відзначає Л.О. Чернейко, "зменшення розміру предмета – знак його перспективного бачення" [5: 58], воно залежить від позиції, місця людини-спостерігача. В оповіданні "The Orchards" місце спостерігача – це дах будинку. Головний персонаж, письменник, дивиться на місто згори, з даху будинку, і місто бачиться йому крихітним, іграшковим: *Brave in his desolation, he scrambled to the edge of the slate, there to stand perilously over the tiny traffic and the lights of the street signals. The toy of the town was at his feet. On went the marzipan cars, changing gear, applying brake, over the nursery carpets into a child's hands. It was an image of an infant city that threw his pulses into confusion.* Автор розгортає мейотичну метафору *the toy of the town* протягом абзацу, використовуючи для додаткових ознак лексичні одиниці з семантичного поля "Дитячий світ": infant, toy, nursery, child. Розгорнутий троп актуалізує наочність зображуваної картини та передає образне, індивідуальне бачення міста персонажем-письменником (*the marzipan cars*). Тобто картина зумовлена не лише місцем, позицією спостерігача, але й способом його бачення.

Мейотичні тропи в оповіданні "One Warm Saturday" також являють собою результат погляду згори, з бару, розташованого високо над морем: *he saw the black dots of bathers, the stunted huts, the jumping dwarfs round the Punch and Judy, and the tiny religious circle.*

Таким чином, мейотичні тропи відображають ракурс бачення об'єкта з певної точки простору. Погляд з великої відстані, здалеку та згори реалізується в іншому прикладі мейозису: *She stood on a hill no bigger than a house, but the field below and the shining strip of river were as little as through the hill were a mountain rising over a single blade and a drop of water; the trees round the farmhouse were firesticks, and the Jarvis peaks, and Cader peak beyond them to the edge of England, were molehills and stone's shadows in the single yard of the distance* ("A Prospect of the Sea").

Але більшість мейотичних тропів, як у творі "A Prospect of the Sea", передають не лише ракурс бачення. У наведеному оповіданні тропи використовуються для зображення дивовижних змін оточуючої природи. Коли поруч з головним персонажем – хлопчиком – на пагорбі з'являється дівчина-чарівниця, все перед його очима, насамперед природні об'єкти, починає зменшуватися. Перетворення природи є результатом магічного впливу чарівниці, чиєю метою є здивувати хлопця, показати йому свої надзвичайні можливості: *From the first shade, the boy stared at the river disappearing, the hundred house trees dwindling to a stalk, and the four corners of the yellow field meeting in a square that he could cover with his hands. He saw the many-coloured county shrink like a coat in the wash.*

Мейотичні метафори і порівняння відображають не так ракурс бачення, як емоційний стан хлопчика, його страх перед чарівницею і разом з тим образне бачення (*county shrink like a coat*). Метафора *two towns in the palms of the mined mountains* у творі "The Orchards" актуалізує антропоморфну ознаку (долоні гір) навіть більшою мірою, ніж мейотичну сему, ракурс бачення. Звідки у цьому прикладі може дивитися оповідач – з неба, з літака? Можна говорити про наявність у мейотичному тропі, поряд з ракурсом, іншого елемента – того елемента, який відомий філософ Л. Вітгенштейн називав **аспектом**. Аспект він вважав "відзвуком думки у погляді" [6: 299-300], тобто аспект – це відображення емоційного, асоціативного бачення.

Аспект присутній як важливий компонент у ряді просторових мейотичних тропів у творах Томаса. Якщо спостерігач дивиться на місто згори, то його бачення міста як іграшки свідчить про перевагу аспекта у тропеїч-

ному механізмі. Домінуюча роль аспекта проявилася в антропоморфній картині природи: *By midnight two more valleys lay beneath him dark with their two towns in the palms of the mined mountains; a valley, by one in the morning, held Aberbabel in its fist beneath him* ("The Orchards"). У першій частині речення ракурс і аспект бачення таких об'єктів, як долина, місто, гора, взаємодіють у тропі, а у другій половині речення аспект, антропоморфність переважають мейотичний компонент, оскільки автор передає імпліцитну загрозу місту з боку природи. І в цілому в творі аспект домінує над ракурсом бачення, оскільки в позиції спостерігача перебуває головний герой – письменник, саме його образне, асоціативне бачення міста і природи передається Томасом.

Присутність психологічного аспекту в погляді, образного бачення відчувається і в ряді інших за семантикою тропів, гіпербол і метафор: *the bald, old man withered into a black hump; a lawn was the sea or the shore or the sky* ("The Tree"). В оповіданні "The Enemies" тропеїчна комбінація метафори і метаморфози відображає авторське бачення травинки як оракулів, як божественного явища, що свідчить про духовне ставлення автора до природи, його пантеїстичний світогляд: *the wind blew back the heads of heads of nearby grasses and made an oracle of each green mouth*.

Ракурс, і особливо аспект бачення, що реалізуються у творах Ділана Томаса у мейотичних тропях, у ряді гіпербол, метафор і метаморфоз, являють собою яскравий прояв бачення ніби вперше. Саме цей ефект, вплив емоційного, психологічного стану оповідача або персонажа дозволяє зобразити графство як пальто після прання, місто як іграшку.

Якщо у наведених прикладах мейотичні тропи відображають страх, здивування або захоплення силою, красою природи, то в оповіданні "A Story" мейозис реалізується імпліцитно, через розгортання різних характеристик жінки: *she was so small and silk and quick and made no noise at all as she whisked on padded paws; and once she sneaked out of the room, to squeak in a nook or nibble in a hayloft, you forgot she had ever been there*. Цей розгорнутий опис веде читача до думки, що жінка описується як мишка – маленька, тихенька; ніжки, як лапки, і т.ін.

Таким чином, мейотичні тропи у прозі Томаса відображають як місце спостерігача, ракурс бачення, так і аспект, ставлення оповідача або персонажа до природи, міста, людей. При розгортанні мейотичні тропи взаємодіють з метафорами або метаморфозами, що сприяє створенню значного стилістичного та емоційного ефекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Скребнев Ю.М. Тропы и фигуры как объект классификации // Проблемы экспрессивной стилистики. – Р.-на-Дону: Изд-во Рост. ун-та, 1987. – С. 60-65.
2. Стилистика английского языка / А.Н. Мороховский, О.П. Воробьева, Н.И. Лихошерст, З.В. Тимошенко. – К.: Вища школа, 1991. – 272 с.
3. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов. – 6-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2004. – 384 с.
4. Gibbs R.W. Products and processes in making sense of tropes // Metaphor and Thought. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1993. – P. 252-276.
5. Чернейко Л.О. Позиция наблюдателя в художественном тексте как импликация метафорической номинации // Вестник Московского ун-та. Серия 9. Филология. – 1996. – №1. – С. 55-68.
6. Витгенштейн Л. Философские исследования: Пер. с нем. – М.: Гнозис, 1994. – 612 с.

Матеріал надійшов до редакції 16.04.2005 р.

Ємець А.В. Мейотическіє тропи как отражение ракурса и аспекта видения в художественном тексте.

В статье рассматриваются стилистические и прагматические особенности использования мейозиса в прозе Дилана Томаса. Отмечается, что мейотические тропы отражают не только позицию наблюдателя, ракурс видения, но и аспект – психологическое, эмоциональное состояние рассказчика.

Yemets O.V. Meiotic tropes as the reflection of foreshortening and aspect of vision in fiction.

The article considers the stylistic and pragmatic peculiarities of using meiosis in Dylan Thomas's prose. It is determined that meiotic tropes reflect not only the position of the observer, foreshortening but also the aspect of vision – the emotional, psychological state of narrator.